

Samenwerking & Ambitie in LiberTerra

Max van Deursen
Aneeqah Tariq
Juni 2020

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Index

1. De uitdaging	2
2. Methode	4
3. Resultaten	6
4. Stakeholders & Samenwerkingsstrategie	13
5. Conclusie	18
Annex 1: Ideeënlijst	19
Annex 2: Topic sheet interviews	200
Annex 3: Flyer voor enquête	211
Annex 4: Buurtenquête Evenementen LiberTerra	222

1. De uitdaging

LiberTerra werkt aan het opzetten van kleinschalige, tijdelijke inspiratie-communities. Op creatieve wijze wordt geprobeerd een Tiny house gemeenschap op te richten waarbij duurzaam en innovatief leren, wonen en werken centraal staan. Het doel is om een community met tien Tiny houses te realiseren op een terrein van 0.5 ha dat gehuurd wordt van het recreatieschap Geestmerambacht (figuur 1, 2 & 3).

Figuur 1. Geografische locatie Liberterra

Figuur 2: Recreatieschap, Geestmerambacht

Figuur 3: Foto van terrein LiberTerra Geestmerambacht op 13 Mei 2020.

Deze huurovereenkomst loopt voor 5 jaar. Er is een vergunning aangevraagd bij de gemeente. Momenteel wordt er onderhandeld met het recreatieschap over de huurprijs en de definitie van het 'bouwklaar' afleveren van het terrein. Behalve huur voor de grond financieren potentiële bewoners zelf hun Tiny house, een kostenpost van rond de 50.000 euro. Om het project betaalbaar te maken is uitgerekend dat er tien bewoners/huishoudens nodig zijn. Dit zijn actieve bewoners met een grote bereidheid om tijd in het project te steken, en tegelijkertijd een parttime baan aanhouden voor een stabiel inkomen.

Met het project proberen de toekomstige bewoners meer te zijn dan een tiny houses gemeenschap die losstaat van de omringende gemeenten. Er wordt gehoopt op een sociale en duurzame verbinding met relevante groepen uit de omgeving. Echter, LiberTerra heeft op dit moment geen overzicht over welke lokale groepen stakeholders (niet) kunnen en (niet) willen samenwerken en concrete plannen om samen te werken en te leren ontbreken vooralsnog.

Het doel van dit deelproject is het ontwikkelen van een samenwerkingsstrategie op het gebied van wonen, werken en leren, die intern leidt tot een duurzame inspiratie-community en extern tot succesvolle samenwerking op lokaal gebied.

2. Methode

Om een samenwerkingsstrategie te ontwikkelen staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

“Welke samenwerkingsstrategieën op het gebied van wonen, werken en leren leiden intern tot een duurzame inspiratie-community en extern tot succesvolle lokale samenwerking met relevante stakeholder groepen?”

- *Wat zijn de sterke en zwakke punten en waar liggen de uitdagingen en bedreigingen voor de toekomstige bewoners van LiberTerra?*
- *Wat zijn de sterke en zwakke punten en waar liggen de uitdagingen en bedreigingen van het LiberTerra concept voor samenwerking met de lokale omgeving?*

Dataverzameling heeft plaatsgevonden door het houden van interviews, het uitzetten van een enquête en het organiseren en uitvoeren van een workshop met alle toekomstige bewoners van LiberTerra.

In de periode februari - mei 2020 zijn 17 semi-structured **interviews** afgenomen met 10 potentiële LiberTerra bewoners en 7 lokale bedrijven en initiatieven, de provincie Noord-Holland, het recreatieschap en enkele experts. De interviews duurden tussen de 20 en 60 minuten en vonden plaats in persoon (vóór 10 maart) of online via software zoals (Skype, Zoom of Whatsapp call). De antwoorden van de geïnterviewden zijn verwerkt op een dusdanige wijze dat anonimiteit is gegarandeerd. De topic list (Annex 2) is gebruikt als rode draad voor alle interviews. Per interview is beoordeeld of extra vragen noodzakelijk waren. Alle interviews zijn geanalyseerd aan de hand van het SWOT¹ framework.

Onder de bewoners van Kanaaldijk, de wijk grenzend aan de grond van LiberTerra, is een online **vragenlijst** verspreid om de interesse in evenementen, die door LiberTerra eventueel georganiseerd worden te peilen (figuur 4). Flyers met een link naar de online vragenlijst zijn bij 80 huishoudens thuis bezorgd door vrijwilligers die zelf ook in Kanaaldijk wonen (Annex 3). Verder is via deze vrijwilligers toestemming gekregen een bericht in de Facebook groep van de wijk te plaatsen. 1800 bewoners zijn lid van deze groep. Annex 4 geeft de vragenlijst weer.

¹ Helms, M. M. and Nixon, J. (2010) *Exploring SWOT analysis – where are we now?: A review of academic research from the last decade, Journal of Strategy and Management*. doi: 10.1108/17554251011064837

3. Resultaten

Op basis van de verzamelde data zijn twee SWOT analyses uitgewerkt. Een interne SWOT (3.1) die laat zien wat volgens de toekomstige bewoners sterke en zwakke punten van LiberTerra zijn en waar volgens hen de kansen en bedreigingen voor LiberTerra liggen. Een externe SWOT (3.2) die toont wat externe stakeholders zien als sterke en zwakke punten, kansen en bedreigingen voor LiberTerra.

3.1 Interne SWOT analyse

De toekomstige bewoners van LiberTerra hebben een **gemeenschappelijk doel** voor ogen en geven aan zich actief in te willen zetten om dat doel te ondersteunen. Wat bewoners verbindt in hun levensvisie is het belang van duurzaamheid en het enthousiasme om hier aan bij te dragen. Dit wordt als een sterk punt benoemd.

Bewoners geven aan dat **flexibiliteit** belangrijk is in de hoeveelheid tijd die moet worden besteed aan de gemeenschap om recreatieve activiteiten op te zetten. Ook is genoemd dat de inzet van bewoners niet geheel vrijblijvend kan zijn omdat er anders geen evenementen georganiseerd kunnen worden. Er is grote overeenstemming dat er niet teveel regels nodig zijn en dat de groep zich gaandeweg aan elkaar zal gaan aanpassen.

Alle bewoners zijn tevreden over de huidige groepsdynamiek en vinden het belangrijk dat de groep bestaat uit bewoners met **aanvullende kwaliteiten** die zij willen inzetten voor de LiberTerra gemeenschap zoals: 'trekkend (visie), duwend (doeners), verbindend, technisch, creatief, introvert, extravert, sportief en spelletjes personen'. Tegelijkertijd wordt benadrukt dat hoewel er veel kennis aanwezig is, de groep ervaring mist op het gebied van juridische zaken en bouwprocessen. Bewoners geven aan een overzicht van het bouwproces te missen en vinden dat de moeilijkheid van het bouwproces onderschat wordt. Daarnaast is gesteld dat de bewonersgroep op een aantal gebieden **minder in balans** is en dat dit eventueel tot problemen kan leiden. Het merendeel van de bewoners is blank, vrouw en de gemiddelde leeftijd is vrij hoog. Een enkele bewoner vindt het spannend dat een groot deel van de groep uit spiritueel georiënteerde personen bestaat.

Bewoners denken er verschillend over of het beter is om **potentiële bewoners te selecteren** of om dit juist niet te doen. Enerzijds wordt gesteld: *"Misschien dat er criteria zouden moeten zijn welke types heb je nodig om een harmonieuze groep te vormen. Je hebt alle kleuren van de regenboog nodig."* Anderzijds wordt gesteld *"Als je gaat selecteren dan wordt het specifiek. Ik denk dat iedereen zijn eigen sterke punten meeneemt. We moeten vanuit sterke, niet zwakke, punten denken en werken met wat we hebben."*

Een uitdaging die is aangekaart door meerdere bewoners gaat over **besluitvormingsprocessen**. Alle bewoners hechten belang aan democratische besluitvorming en open communicatie. Besluiten nemen onder tijdsdruk en een stem geven aan minder dominante bewoners in de groep worden als aandachtspunten gezien. Tegelijkertijd geven sommige bewoners aan blij te zijn met een sterke leider in de groep.

Bewoners zien op tegen toekomstige **conflicten**, alhoewel deze ook als leermomenten die horen in het proces van groepsvorming worden beschouwd. Bewoners geven aan dat ze verwachten dat er tijdens het bouwproces conflicten gaan ontstaan, bijvoorbeeld omdat de groep elkaar nog niet goed kent en

daardoor elkaars grenzen slecht kan inschatten.

Enkele bewoners maken zich zorgen over de **financiering** van hun Tiny house. Het wordt lastig gevonden dat het onduidelijk is hoe de grond wordt opgeleverd, hoe hoog de huur aan het recreatieschap is en wat de vaste lasten bedragen.

Bewoners zien de hoge investering, **het onzekere toekomstperspectief** als mogelijke bedreigingen voor het project, met name als het gaat om het aantrekken van meer potentiële bewoners, nodig voor de realisatie en het voortbestaan van het project.

3.2 Externe SWOT analyse

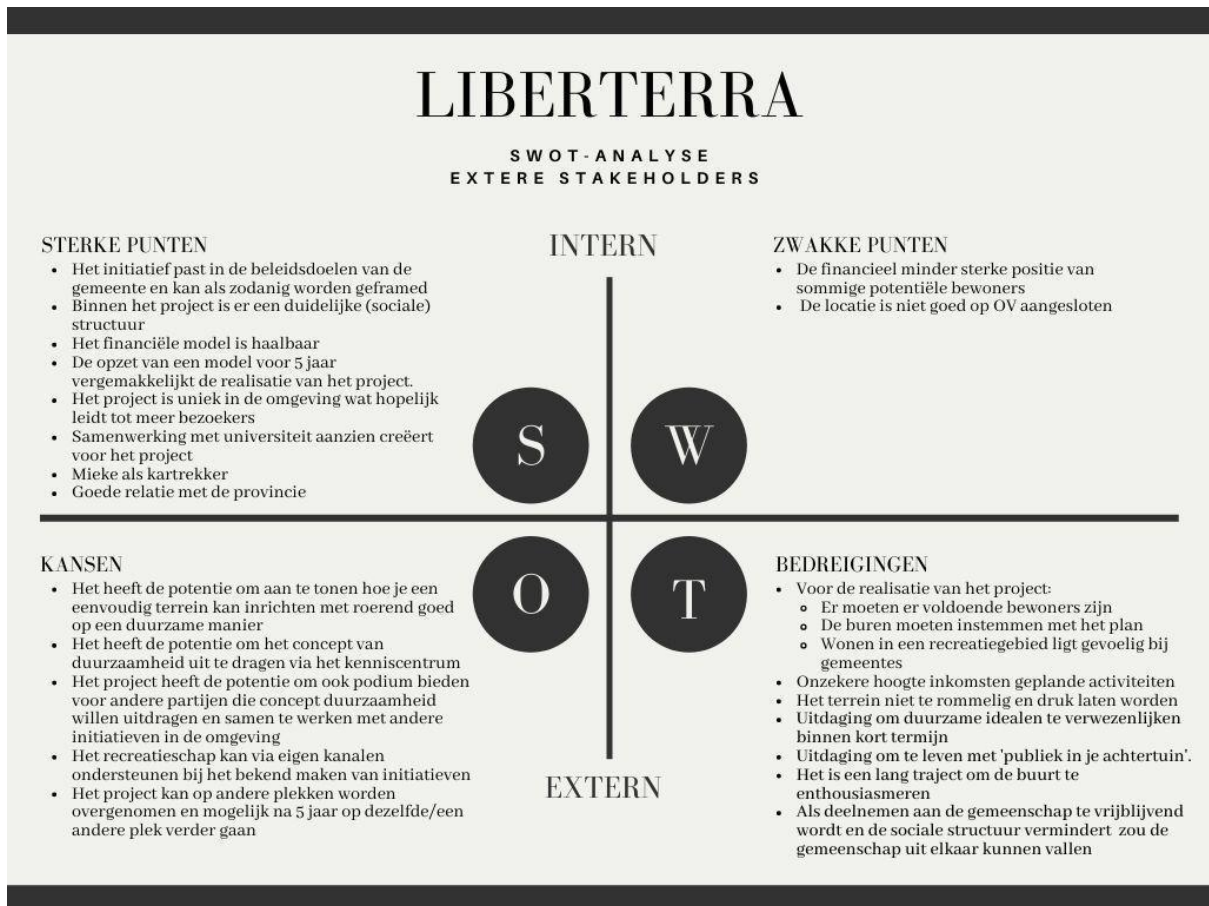
Bij de externe stakeholders ligt de focus minder op het interne proces en meer op het concept en het ontwikkelen van de woon-, werk- en leer-community LiberTerra. Liberterra heeft de potentie om bij te dragen aan meerdere **beleidsdoelen** van de regionale overheid en van het recreatieschap. Beleidsdoelen die hierbij genoemd worden zijn: evenwichtige openlucht recreatie & natuur, biodiversiteit, duurzaamheid, meer hoogopgeleiden en leefbaarheid platteland. Bewustwording rondom een positieve bijdrage aan een aantal beleidsdoelen kan leiden tot meer steun vanuit de gemeente of de provincie. Dit kan volgens externe stakeholders ook gelden voor samenwerking met de universiteit.

Het LiberTerra project kan als **voorbeeld project** fungeren om duurzaam te bouwen en wonen en kan laten zien hoe een braakliggend terrein eenvoudig en snel is in te richten met roerend goed. LiberTerra heeft potentie een podium te bieden aan andere partijen die het concept duurzaamheid nastreven en de potentie om samen te werken met andere initiatieven in de omgeving.

Meerdere stakeholders benadrukten dat het concept zo mogelijk op andere plekken ook verwezenlijkt kan worden en op (een andere) locatie verder kan gaan na de afgesproken 5 jaar. Externe stakeholders zien de **tijdelijke termijn** van 5 jaar als een sterk punt. Juist die tijdelijkheid maakt de realisatie van dit project in hoog tempo mogelijk: *“Vergeleken met andere projecten, is dit project erg snel van de grond gekomen. De reden dat het met dit project wel zo snel is gelukt: Normaal vragen partners om bestemmingswijziging. Daar is de provincie voor nodig en die wilt bewoning in de woonkernen. Maar in dit geval hoeft de bestemming niet aangepast te worden omdat het uitzondering is voor 5 jaar.”* Tegelijkertijd wordt onderkend dat de korte termijn zorgt voor extra uitdagingen om een duurzame gemeenschap te creëren en onzekerheid voor de toekomstige bewoners met zich meebrengt: *“Als je haast hebt kan het niet echt duurzaam zijn. Duurzaamheid neemt tijd, om iets moois te maken kost tijd. Waarschijnlijk heb je 20 jaar nodig om iets moois te maken en dat kan dan 100 jaar staan. Als je een biologisch afval filter wil maken, dan is dat voor 5 jaar een stuk duurder. En je kan het ook niet zomaar oppakken en ergens anders neerzetten.”* Naast het tijdelijke aspect van Liberterra is benadrukt dat het **financiële model** als sterk punt gezien kan worden omdat het realistisch en haalbaar is. Wel wordt de onbekendheid met het verdienmodel van het organiseren van activiteiten als bedreiging ervaren. In de praktijk is dit wellicht minder dan in het originele plan.

Als sterk punt is verder genoemd de **uniekheid van het woon-werk-leer-concept**, dat mogelijk tot meer bezoekers kan leiden. De samenwerking met het recreatieschap wordt gezien als een andere manier om het aantal bezoekers te vergroten, bijvoorbeeld door gebruik te maken van elkaars kennis kanalen. Op het moment dat er een evenement wordt georganiseerd vinden externe stakeholders het een uitdaging om ervoor te zorgen dat het terrein er netjes uit blijft zien. Dit is belangrijk voor zowel de gemeente als het recreatieschap. **Wonen in een recreatiegebied** blijft gevoelig. Daarnaast wordt de **sociale structuur** als sterk punt gezien. Het is duidelijk hoe en door wie welke beslissingen worden genomen, waardoor het project effectief werkt. Dit is ook een mogelijke zwakte: Als tijdens het project deze structuur vervaagt, kan het project uit elkaar vallen.

Voor de realisatie van het project zijn een aantal bedreigingen genoemd. Er moeten **voldoende bewoners** gevonden worden, een extra uitdaging tijdens de corona crisis omdat het een hoge investering vergt. Niet alleen kan de huidige crisis het bemoeilijken om nieuwe bewoners te vinden, maar het kan ook leiden tot financiële heroverwegingen en opzeggingen bij de huidige (potentiële) bewoners met een zwakkere financiële positie. De **financiële onzekerheid** en de zwakkere financiële positie van een aantal potentiële bewoners wordt gezien als zwak punt. Tijdens de corona crisis zijn twee potentiële bewoners afgehaakt vanwege financiële onzekerheid.

3.3 Interpretatie SWOT analyse

De SWOT analyse is ontworpen als strategische tool om bij te dragen aan het proces van het uitstippelen van een strategie. Hierin is het belangrijk om een balans te vinden tussen de eigen ambitie en het aanpassen aan kansen en risico's uit de omgeving. De ambities van LiberTerra zijn community building en duurzaamheid.

Wat betreft **community building** zien we dat interne stakeholders dit belangrijk vinden. Bewoners praten over de configuratie van de groep, besluitvormingsprocessen en het al dan niet hebben van een gezamenlijke visie. Als het gaat om manieren waarop besluiten worden genomen vinden bewoners enerzijds het belangrijk dat er democratische besluitvorming plaatsvindt, met name als het gaat om belangrijke financiële keuzes. Anderzijds vermelden bewoners dat ze het belangrijk vinden dat keuzes snel gemaakt worden zodat er ook snel duidelijkheid is over belangrijke zaken. Externe stakeholders zijn verdeeld en hebben of een voorkeur voor een duidelijke leider die snel keuzes kan maken en een aanspreekpunt is, of een voorkeur voor een democratische opzet om potentiële conflicten te voorkomen. Het lijkt belangrijk om aandacht te besteden aan keuzeprocessen om en snel te kunnen handelen en communiceren en tegelijkertijd iedereen betrokken en tevreden te houden om zo conflicten te voorkomen. Daarnaast is een balans noodzakelijk binnen het spectrum van aan het ene uiteinde waarden als individualiteit, vrijheid en privacy en aan het andere uiteinde samen activiteiten ondernemen, kennis delen en gemeenschapszin tonen. Externe stakeholders reageren verschillend, van het benadrukken dat wonen

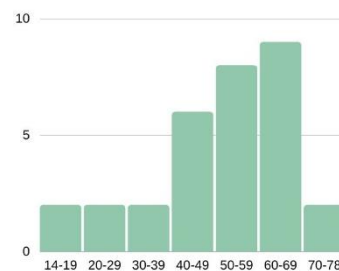
in LiberTerra niet vrijblijvend kan zijn tot de tip om in verband met privacy het terrein op te delen in een publieke zone en een privé zone, om zo de privacy van bewoners te bewaken.

Het bereiken van de ambitie om **duurzaam** te worden is een complex vraagstuk. Ten eerste heeft de groep niet een expliciet geformuleerde visie van wat duurzaamheid is en ook onder externe stakeholders bestaan hier verschillende ideeën over. Er is verschil in hoe breed de definitie van duurzaamheid wordt geïnterpreteerd. Sommige stakeholders hangen een strikte definitie van duurzaamheid aan, waarbij enkel naar het ecologische aspect werd gekeken. Anderen interpreteren duurzaamheid breder inclusief sociale, economische en ecologische aspecten. Ook zijn er verschillen in opvattingen over de oplossingsrichtingen om duurzamer te worden. Sommigen geloven dat de oplossing ligt in leven met minder en het verkleinen van de ecologische voetafdruk. Anderen geloven in technologie om de impact op de aarde te verminderen.

3.4 Enquête

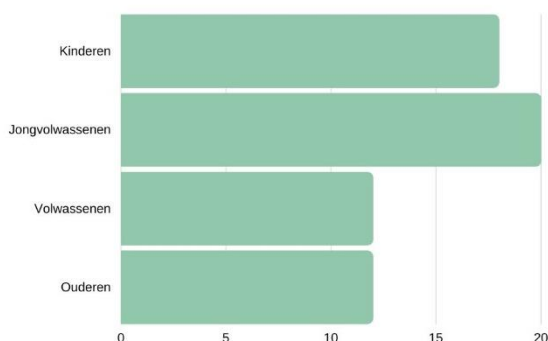
32 respondenten hebben deelgenomen aan de enquête met een leeftijd variërend tussen de 14 en de 78. De meeste respondenten zijn tussen de 40 en de 69 jaar oud. Van de respondenten zijn 2 mensen bekend met het Liber Terra project. 1 respondent heeft een onderneming en is niet geïnteresseerd om samen te werken.

Leeftijd Enquête deelnemers

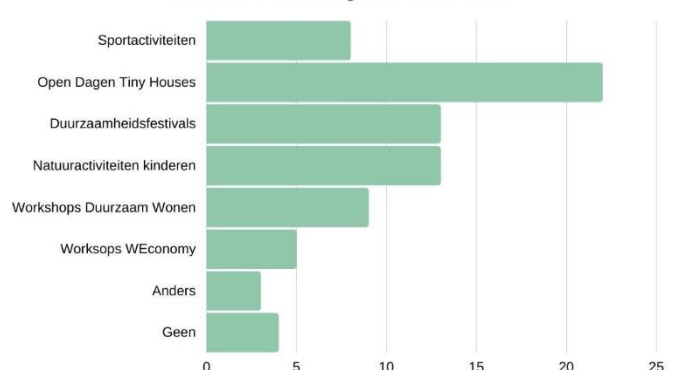

30 respondenten zijn van mening dat er meer evenementen georganiseerd kunnen worden voor bepaalde leeftijdsgroepen in de buurt. Veruit de meeste mensen (22) zijn geïnteresseerd in het bezoeken van open dagen om de tiny houses te bekijken. Op de tweede plek waren 13 mensen geïnteresseerd in het bezoeken van kleinschalige duurzaamheidsfestivals met akoestische muziek en foodtrucks en ook 13 mensen in educatieve natuuractiviteiten voor kinderen. Hiernaast waren 9 mensen geïnteresseerd in workshops en lezingen over duurzaam wonen, 8 mensen in sportactiviteiten (toernooien, bootcamps etc) voor kinderen en 5 mensen in workshops & trainingen over circulaire economie en WEconomy. 4 mensen waren in geen van de evenementen geïnteresseerd en 3 mensen hadden zelf suggesties voor de evenementen, namelijk 'rommelmarkten', 'startpunt natuurwandelingen' en 'geen kermis'.

Voor welke doelgroep(en) denkt u dat er het beste meer evenementen georganiseerd kunnen worden in uw buurt?

Zou u kunnen aangeven of u interesse zou hebben in het bezoeken van een of meerdere van de volgende evenementen?

6 respondenten hebben aangegeven zich zorgen te maken over de komst van Liberterra in verband met overlast door drukte, geluid en/of verkeershinder. Een van deze respondenten wil van te voren ingelicht worden over evenementen en eventuele compensaties (zoals vrijkaarten) te ontvangen. Een respondent noemt samenwerking met met het voedselbos de Groene Oase als idee. Een andere respondent noemt het belang van bewustwording rond natuur en economie na de corona crisis.

Interpretatie enquête

Er is behoefte vanuit de buurtbewoners voor meer evenementen en dit sluit aan bij de evenementen die de bewoners van Libera Terra zelf graag zouden willen organiseren. Maar er zijn ook buurtbewoners die zich zorgen maakten over overlast door drukte en geluid van evenementen. Alhoewel er veel animo was voor de evenementen onder de respondenten van de enquête, valt het ook op dat een grote groep mensen weinig interesse had om deze in te vullen.

3.5 Bewoners workshop

Tijdens de workshop hebben de toekomstige bewoners de volgende gezamenlijke visie opgesteld:

het creëren van een **gelijkwaardige gemeenschap**
en het bouwen van onze eigen **tiny houses** waarmee we een
verbindende en duurzame relatie met elkaar, onze
omgeving en de aarde vormen, en een **inspiratiebron** voor anderen
kunnen zijn.

Tijdens het opstellen van deze visie ontstonden verschillende productieve discussies over wat 'duurzaamheid' betekent en of bijvoorbeeld een maatschappelijke bijdrage hieronder valt. Alle bewoners vinden dat de belangrijkste aspecten in deze visie 'gelijkwaardige gemeenschap' en 'verbindende en duurzame relatie' zijn. Dit vinden de bewoners belangrijker dan het bouwen van Tiny houses en het zijn van een inspiratiebron voor anderen. Daarnaast geven bewoners aan dat zij de relatie met de buurt belangrijk vinden en dat zij graag meer inzicht willen krijgen in ondernemers als mogelijke samenwerkingspartners. De bewoners vinden het interessant om te horen dat de tijdelijkheid van het project, dat voor de bewoners gelijk staat aan een onzeker toekomstperspectief, als sterk punt wordt beschouwd door de externe stakeholders.

In het laatste deel van de workshop hebben de bewoners in drie groepen een opzet gemaakt voor drie verschillende evenementen, namelijk: 'zwanen' (wandelingen om zwerfafval op te rapen voor de buurt), Vloten bouwen met afvalmateriaal voor kinderen en tuin meewerkdagen. Deze evenementen hebben de bewoners gepitcht voor de hele groep:

- ‘Zwandelen’ (Combinatie van wandelen en zwerfvuil rapen) voor de buurt

Een maandelijks terugkerend evenement waarbij de buurt geënthousiasmeerd wordt om met elkaar de publieke ruimte op te ruimen. Iedere keer wordt in een ander stukje van het recreatieschap en/of de gemeente de wandeling gehouden. Tijdens de wandeling is er ruimte voor educatie voor jong en oud over de oorsprong van verschillende soorten afval en hoe het hergebruikt kan worden. Als er genoeg afval verzameld is zal er een kunstwerk van worden gemaakt op het terrein van LiberTerra. Het is gelinkt aan de gezamenlijke visie door het creëren van verbinding tussen LiberTerra, de buurt en de natuur en het draagt bij aan duurzaamheid door het educatieve aspect. Er is nagedacht over de promotie van het evenement bijvoorbeeld dmv flyers, Facebookposts, en Youtubefilmpjes. Ook is er nagedacht over eventuele samenwerkingen, bijvoorbeeld met de gemeente voor het lenen van materialen zoals prikstokken.

- Vloten bouwen met afvalmateriaal voor kinderen

Een evenement voor buurt-kinderen en hun ouders om vloten te bouwen van verzameld afvalmateriaal. De kinderen helpen met het verzamelen van afval voor de vloten in de omgeving. De begeleiders van LiberTerra zorgen voor voldoende afval (en eventueel natuurlijk materiaal), om vloten van te bouwen. Het project past binnen de gezamenlijke visie doordat het met duurzaamheid als vehikel kinderen en hun ouders informeert over verschillende soorten afval, het scheiden van afval en upcyclen. Deze activiteit draagt bij aan sociale cohesie in de buurt en verbindt LiberTerra met de buurt en haar natuurlijke omgeving. Er is nagedacht over praktische zaken zoals het waarborgen van de veiligheid van de kinderen door het gebruiken van zwemvesten en het toezicht van ouders en begeleiders van LiberTerra. Verder zou het evenement via eigen netwerken gepromoot worden, maar ook via flyers in supermarkten en kinderdagverblijven.

- Tuin Meewerkdagen

Een terugkerend evenement van meewerkdagen in de tuin voor jongeren uit de buurt en jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt om ze te laten ervaren hoe voedsel verbouwd wordt en wat dit met de bodem doet. Aan het eind van de dag zetten we een foodtruck open voor iedereen die heeft meegeholpen om te genieten van ons eigen verbouwde groente en fruit. In de tuin wilt LiberTerra graag met permacultuur werken en tijdens dit evenement willen we dan ook graag een stukje educatie meegeven over biologisch verbouwen en permacultuur. Het past hierdoor in de visie om een inspiratiebron te zijn en kennis te delen over duurzaamheid met anderen. Er is nagedacht over mogelijke samenwerkingsverbanden, bijvoorbeeld met scholen uit de buurt, het voedselbos groene oase en het recreatieschap. Het evenement wordt via het eigen netwerk en de website gepromoot.

4. Stakeholders & Samenwerkingsstrategie

Dit onderzoek geeft antwoord op de vraag: “Welke samenwerkingsstrategieën op het gebied van wonen, werken en leren leiden intern tot een duurzame inspiratie-community en extern tot succesvolle lokale samenwerking met relevante stakeholder groepen?” In dit hoofdstuk wordt een samenwerkingsstrategie geformuleerd.

In dit LiberTerra project zijn vier stakeholdergroepen relevant: beleidsmakers, de buurt, lokale ondernemers, en LiberTerra en haar bewoners. Per stakeholdergroep zijn belangen, de visie op duurzaamheid, het doel van de samenwerking en de huidige relatie met LiberTerra geanalyseerd. Hieruit volgen mogelijkheden om samen te werken, welke worden geïntegreerd tot een coherente samenwerkingsstrategie geformuleerd in vier kernpunten.

4.1 Stakeholders

Beleidsmakers

Beleidsmakers willen LiberTerra ondersteunen omdat LiberTerra beoogt bij te dragen aan een reeks beleidsdoelen. Met deze **beleidsdoelen** wordt vooral gewezen naar duurzaamheidsvraagstukken. Als voorbeelden zijn genoemd: evenwichtige openlucht recreatie & natuur, biodiversiteit, circulair & biobased bouwen, duurzaamheid, meer hoogopgeleiden en leefbaarheid platteland.

Beleidsmakers zien LiberTerra als een **voorbeeldproject** waarin geëxperimenteerd kan worden met nieuwe technieken en methodes om de bovengenoemde beleidsdoelen te verwezenlijken. Duurzame oplossingen moeten er strak uitzien en van hoge kwaliteit zijn. Technologie en samenwerking met bedrijven worden als belangrijke oplossingsrichtingen gezien in het aanpakken van duurzaamheidsvraagstukken.

Beleidsmakers zien de **vijfjaarstermijn** van het LiberTerra project als een kracht. De tijdelijkheid versnelt het administratieve proces en de gemeente kan locaties gebruiken die niet beschikbaar zijn voor een langere termijn. Echter er is frictie tussen de vijfjaarstermijn en de beoogde duurzaamheidsdoelen. Externe experts zien de vijfjaarstermijn als een *obstakel*. Deze experts benadrukten dat duurzaamheid juist gaat over langetermijndenken. De termijn van vijf jaar sluit bijvoorbeeld bepaalde investeringen uit die zich niet terugverdienen op een korte termijn. Ook vergroot de vijfjaarstermijn het financieel risico voor de bewoners waardoor juist de jongere deelnemers afhaken.

Buurt

De buurt is een belangrijke stakeholder voor LiberTerra in iedere fase van het project. De realisering van de fysieke gemeenschap hangt van buurtbewoners af, die bezwaar kunnen maken. In de uitvoerende fase ambieert LiberTerra om ‘verbinding met omgeving te creëren’ en een ‘inspiratiebron voor anderen te zijn’. De fysieke realisering van LiberTerra lijkt rond te zijn, geen van de directe burens hebben bezwaar ingediend.

Tijdens de workshop bedachten de toekomstige bewoners veel potentiële manieren om hun evenementen bij de buurt bekend te maken. Onder andere door flyers te verspreiden bij supermarkten en kinderdagverblijven, door samen te werken met scholen uit de buurt en promotie te delen d.m.v Facebook en Youtube. Er is onderzocht of bewoners uit de buurt interesse zouden hebben in het bezoeken van LiberTerra tijdens open dagen en evenementen. Van de respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld was er veel animo voor het bezoeken van LiberTerra tijdens de voorgestelde evenementen en een aantal buurtbewoners had ook zelf ideeën voor (duurzame) evenementen. Hiernaast waren er ook buurtbewoners die zich zorgen maakten over overlast door drukte en geluid van evenementen. Alhoewel er veel animo was voor de evenementen onder de respondenten van de enquête, valt het ook op dat een grote groep mensen weinig interesse had om deze in te vullen. Het is belangrijk om ook verbinding te creëren met dat deel van de buurt die zich

niet in eerste instantie voelt aangesproken door dit project. Hier ligt een kans om anderen te inspireren, maar ook een grote uitdaging.

Lokale ondernemers

LiberTerra heeft als doel te experimenteren met innovatieve vormen van wonen, leren en werken. Om nieuwe vormen van *werken* te creëren is de medewerking van lokale ondernemers cruciaal. Uit interviews met de bewoners bleek dat er nog erg weinig concrete ideeën zijn voor samenwerkingen met lokale ondernemers. De relatie met lokale ondernemingen en initiatieven beperkt zich tot het Voedselbos en het restaurant Stoer.

Liberterra

De bewoners van LiberTerra zijn een enthousiaste en eensgezinde groep, gefocust op het verwezenlijken van hun ambitieuze idealen. Zelf noemden de toekomstige bewoners in de individuele interviews vaak gebrek aan diversiteit op bepaalde aspecten als minpunt van de groep. Wij denken dat dit zowel een sterk als een zwak punt kan zijn voor toekomstige samenwerkingen met lokale ondernemingen en de buurt.

De focus op gezamenlijke idealen maakt dat de groep een pionier durft te zijn en idealen najaagt ongeacht wat de rest daarvan denkt. Dit maakt dat LiberTerra de potentie heeft om met unieke projecten te komen. Dit kan lokale stakeholders aantrekken, die hierdoor geïnspireerd raken, maar dit heeft ook de potentie om verbinding met de buurt te dwarsbomen. De buurt bij Liberterra is waarschijnlijk diverser in haar belangen en ideeën van duurzaamheid. Dit verschil vormt een potentiële barrière tussen LiberTerra en mensen met andere levensvisies en ideeën over duurzaamheid.

De bewoners van LiberTerra zien duurzaamheid als een vraagstuk waarvoor iedereen individueel verantwoordelijkheid draagt; door te leven met minder spullen, meer te delen en minder focus op materialistische zaken kan iedereen zo een belangrijke bijdrage leveren aan een betere wereld. De eensgezinde visie op duurzaamheid brengt echter als risico met zich mee dat de groep gaat preken voor eigen parochie en vooral mensen aantrekt die deze visie met hen delen. Dit zou een belemmering vormen voor de volledige benutting van LiberTerra als inspiratiebron voor anderen. De focus op het verwezenlijken van eigen idealen brengt een enorme drijfveer met zich mee, maar ook de dreiging om naar binnen gericht te zijn en minder toegankelijk te worden voor andersdenkenden.

Hiernaast is het voor toekomstige projecten belangrijk om te constateren dat er een grote financiële barrière is om deel te nemen aan het project. Het kopen van een eigen tiny house is duur en brengt risico's met zich mee, zeker in een tijdelijk project. Hierdoor worden jonge deelnemers uitgesloten van deelname. Het verlagen van de financiële drempel, kan een manier zijn om de diversiteit in de groep vergroten.

4.2 Samenwerkingsstrategie

1 Voorbij fysieke realisatie

Proactieve houding in het versterken van samenwerkingen met beleidsmakers:

Beleidsmakers zien kansen in het ontwikkelen van LiberTerra tot een uitnodigend voorbeeldproject op het gebied van duurzaamheid. Deze wens valt overeen met LiberTerra's visie om duurzaam en inspirerend te zijn. Dit is een krachtige overeenkomst die van belang is voor de volledige duur van het project. Om hier optimaal gebruik van te maken dient ervoor gezorgd te worden dat LiberTerra goed blijft aansluiten en aanhaken op beleidsdoelen van ambtelijke stakeholders.

De kracht van LiberTerra is dat er wordt nagedacht over duurzame samenwerking met beleidsmakers die het vergunningen traject overstijgt. De focus van het contact met de gemeente en

het recreatieschap ligt in eerste instantie op instemming voor het project krijgen. LiberTerra is erin geslaagd om ook na toestemming voor het project een warme band te houden met verschillende beleidsmakers op regionaal (provincie) en lokaal (gemeente en recreatieschap) niveau.

Een *structurele* samenwerking kan ervoor zorgen dat bovengenoemde punten gewaarborgd blijven, zodat er binnen de korte termijn van vijf jaar een duurzaam voorbeeldproject gerealiseerd wordt dat aansluit bij de wensen van zowel de bewoners als de ambtenaren. LiberTerra zal hierin een proactieve houding moeten hebben. In Annex 1, staan een aantal ideeën om deze contactmomenten vorm te geven. Om als gelijke partners deze samenwerking te onderhouden zullen concrete doelen van de samenwerking moeten worden opgesteld. Bijvoorbeeld over op welke manier LiberTerra zou kunnen bijdragen aan beleidsdoelen, maar ook wat hiervoor nodig is en hoe dit gefaciliteerd kan worden door de beleidsmakers.

2 Integratie in gemeenschap

Van inspireren als voorbeeld naar inspireren door samen ontdekken:

Liberterra geestmerambacht bestaat uit een groep zeer gedreven mensen die duurzaamheids idealen hoog in het vaandel dragen. Deze idealen hopen zij te kunnen verweven in hun dagelijks leven op het terrein van LiberTerra, en ze hopen andere mensen te inspireren om duurzamer te worden. Het inspireren van anderen is echter geen eenvoudige opgave. Ten eerste is er het risico dat LiberTerra gaat preken voor eigen parochie en enkel mensen aantrekt met dezelfde duurzame idealen. Er kan niet verwacht worden dat de buurtbewoners uit zichzelf LiberTerra zullen benaderen. Uit ervaring van het Voedselbos blijkt dat dit maar mondjesmaat gebeurt. Het is dus zaak om juist mensen die nog niet bekend zijn met duurzaamheid te bereiken. Hiervoor is een proactieve en open houding naar andersdenkenden essentieel. Ook als andersdenkenden geïnteresseerd zijn in LiberTerra is er een risico dat LiberTerra overkomt als 'beter' en dat er een normative ondertoon in de relatie met de buurt sluipt. Dit kan averechts werken; de boodschap komt niet over en de buurt heeft liever niet te maken met LiberTerra. Er is een kans om dit risico te vermijden. LiberTerra zou de framing rondom inspireren moeten aanpassen van inspireren als voorbeeld naar inspireren door samen te ontdekken. In samen ontdekken ligt het einddoel nog niet vast. De vraag van wat duurzaam is ligt nog open. Vanuit dit perspectief kan LiberTerra met een open en nieuwsgierige houding contacten met de buurtbewoners en ondernemers aangaan. Wat zijn de belangen en visie van duurzaamheid van de buurt? Het is vanuit deze houding dat er langzaam gezocht kan worden naar duurzame samenwerkingen met deze stakeholders. De vraag van wat voor duurzame mogelijkheden er in de buurt zijn is open.

Als LiberTerra Geestmerambacht wil experimenteren met nieuwe vormen van *werken* en in samenwerking met lokale ondernemingen duurzaamheid wilt uitdragen, dan is het ook van belang om hechte relaties op te bouwen met lokale ondernemingen. Met deze zelfde nieuwsgierige houding van samen ontdekken kunnen wederzijdse verbindingen met ondernemingen worden aangegaan.

Door de buurt en ondernemers te benaderen, naar hun belangen te kijken en in de gemeenschap te participeren, kan LiberTerra beter integreren in de lokale gemeenschap. Hiermee kan LiberTerra de verbinding creëren die nodig is om duurzaamheid uit te dragen en een grotere groep mensen te inspireren die ze anders niet zouden bereiken. Hiernaast zou het interessant zijn te onderzoeken of de ideeën over duurzaamheid van de buurt en de ondernemingen overeenkomen met die van LiberTerra en of er meer ideeën vanuit deze stakeholders zijn voor evenementen. Door hier op in te spelen kan LiberTerra op basis van waardevolle wederzijdse verbinding een ingebed deel van de gemeenschap worden. Het is vanuit dit proces van samen ontdekken dat de buurtbewoners, de ondernemers *en* LiberTerra geïnspireerd worden tot nieuwe duurzame vormen van wonen, leren en werken.

3 Minder is meer op lange termijn

Uitblinken als inspiratiebron door strategische keuzes

Punt 2 van deze samenwerkingsstrategie benadrukt om met een open houding contact met de buurt en lokale ondernemers te zoeken en samen met hen nieuwe duurzame oplossingen te ontdekken. Na deze fase van exploratie is het belangrijk om strategische keuzes te maken. Geen keuzes maken draagt het risico met zich mee dat LiberTerra blijft hangen in een explorerende fase. Wanneer aandacht en middelen verspreid zijn over een scala aan initiatieven die niet optellen tot een groter geheel blijven transformatieve resultaten uit. Substantiële resultaten zijn belangrijk omdat dit is waarop een project uiteindelijk wordt afgerekend door beleidsmakers, die in de positie zijn om een eventueel vervolgproject te faciliteren. Het is dus zaak dat LiberTerra te zijner tijd strategische keuzes maakt teneinde uit te blinken op een specifiek gebied. In grote lijnen begint dit met het kiezen van een oplossingsrichting voor duurzaamheid. Een technische oplossingsrichting probeert duurzaamheid te verwezenlijken door in te zetten op technologische innovatie. Bijvoorbeeld door stroom lokaal op te wekken met zonnepanelen of regenwater te zuiveren voor lokaal gebruik. Een tiny house project heeft bij uitstek potentie om nieuwe technologieën uit te testen. In eerste instantie omdat het concept tiny house nog erg nieuw is, en ten tweede omdat tiny houses werkbaarder zijn dan reguliere huizen. Een ecologische oplossingsrichting zet in op natuurlijke middelen om duurzamer te worden. Eigen voedsel verbouwen met permacultuur, leven met minder en het voedselbos naast het LiberTerra project zijn goede voorbeelden van deze oplossingsrichting. Een sociale oplossingsrichting zet in op de kracht van gemeenschap om duurzaamheidsvragen aan te pakken. De deeleconomie is hier een goed voorbeeld van.

Deze oplossingsrichtingen sluiten elkaar niet uit maar een project heeft gelimiteerde tijd en middelen. Als er geambieerd wordt een innovatief voorbeeldproject te zijn dan is het van belang om uit te blinken. Dit kan alleen bereikt worden door de aandacht te bundelen. De oplossingsrichting zoals hierboven zijn hierin een eerste stap maar gedetailleerde uitwerking is nodig. In conclusie, meer is minder op de lange termijn.

SAMENWERKINGSSTRATEGIE LIBERTERRA

Stakeholders

Beleids- makers

Provincie

- Belangen:
 - realisatie voorbeeldproject & bijdragen beleidsdoelen

Gemeente

- Visie duurzaamheid:
 - focus op moderne oplossingen met technologie

Recreatieschap

- Huidige Relatie
 - focus op fysieke realisatie LiberTerra

Doel samenwerking: Bijdragen aan beleidsdoelen door realisatie van een voorbeeldproject

Buurt Bewoners

- Belangen & Visie duurzaamheid
 - onbekend
- Huidige Relatie
 - zowel interesse van buurtbewoners voor evenementen, als bezorgdheid om overlast

Lokale Ondernemingen

- Doelen samenwerkingen:
- Faciliteren integratie LiberTerra in omgeving
 - Inspireren van buurtbewoners
 - Uitdragen duurzaamheid met ondernemers

Kernpunten

Proactieve houding in het versterken van samenwerking met beleids-makers

1. VOORBIJ FYSIEKE REALISATIE

Van inspireren als voorbeeld naar inspireren door samen ontdekken

2. INTEGRATIE IN GEMEENSCHAP

Uitblinken als inspiratiebron door strategische keuzes

3. MINDER IS MEER OP LANGE TERMIJN

Figuur 5: Infographic Samenwerkingsstrategie

5. Conclusie

Dit rapport geeft een samenwerkingsstrategie voor LiberTerra op het gebied van wonen, werken en leren die kan leiden tot een interne duurzame inspiratie-community en externe succesvolle lokale samenwerking met relevante stakeholdergroepen. Deze strategie is gebaseerd op informatie die is vergaard middels drie methodes.

Door middel van interviews met externe en interne stakeholders is er gekeken naar de sterke en zwakke punten, de uitdagingen en bedreigingen voor de toekomstige bewoners van LiberTerra en dit is verwerkt in een SWOT analyse. De SWOT analyse toont ambitie en motivatie van de bewonersgroep, bijdragen aan beleidsdoelen en de vijfjaarstermijn als sterke punten voor LiberTerra. Als zwakke punten kwamen de financiële barrière om te wonen in LiberTerra en het onzekere toekomstperspectief door de vijfjaarstermijn naar voren. Deze punten worden erkend door interne en externe stakeholder groepen. Ten tweede is een enquête uitgevoerd onder onder buurtbewoners, welke heeft laten zien dat er animo is onder buurtbewoners om evenementen te bezoeken, maar ook bezorgdheid om overlast. Als laatste is er een workshop gehouden met de toekomstige bewoners van LiberTerra. In deze workshop hebben we onder andere samen met de stakeholders een nieuwe visie voor LiberTerra geformuleerd. Wat hierin met name naar voren komt is een sterke focus op het creëren van een gemeenschap, het leven op een duurzame manier en het inspireren van anderen.

Vervolgens hebben wij deze bevindingen gebruikt ter input voor het opstellen van de volgende samenwerkingsstrategie:

- 1 Proactieve houding in het versterken van samenwerkingen met beleidsmakers:

Voorbij fysieke realisatie

Ten eerste, richt LiberTerra's relatie met beleidsmakers zich in haar eerste fase vooral op de fysieke realisatie; vergunningen, contracten etcetera. Er is een risico dat zodra deze fase voorbij is de relatie met beleidsmakers verwaterd. Echter LiberTerra is erin geslaagd om ook na toestemming voor het project een warme band te houden met verschillende beleidsmakers op regionaal (provincie) en lokaal (gemeente en recreatieschap) niveau.

- 2 Van inspireren als voorbeeld naar inspireren door samen ontdekken:

Integratie in gemeenschap

Ten tweede, Liberterra geestmerambacht bestaat uit een groep zeer gedreven mensen die duurzaamheids idealen hoog in het vaandel dragen. Dit brengt echter het risico met zich mee dat LiberTerra overkomt als 'beter' en dat er een normative ondertoon in de relatie met de buurt sluipt.

Dit kan averechts werken; de boodschap komt niet over en de buurt heeft liever niet te maken met LiberTerra. Er is een kans om dit risico te vermijden. LiberTerra zou de framing rondom inspireren moeten aanpassen van inspireren als voorbeeld naar inspireren door samen te ontdekken.

- 3 Uitblinken als inspiratiebron door strategische keuzes:

Minder is meer op lange termijn

Ten derde is geconcludeerd dat LiberTerra zich nu bevindt in een exploratieve fase. Het is van belang dat op de lange termijn Liberterra strategische keuzes gaat maken en een oplossingsrichting wordt gekozen om beperkte tijd, aandacht en middelen effectief te benutten. Het is dus zaak dat LiberTerra strategische keuzes maakt teneinde uit te blinken op een specifiek gebied. Een eerste stap is om te richten op technische, ecologische of sociale duurzaamheidsoplossingen.

Annex 1: Ideeënlijst

De samenwerkingsstrategie kan op vele manieren handen en voeten gegeven worden. Het is aan LiberTerra om dit op een manier te doen die voor hen werkt. Desalniettemin is het fijn om een aantal aanknopingspunten te hebben. Hiertoe een korte ideeën lijst met concrete acties ter uitvoering van de samenwerkingsstrategie.

<p>1 Voorbij fysieke realisatie</p> <p>Proactieve houding in het versterken van samenwerkingen met beleidsmakers</p>
<p>Organiseer eens per jaar een workshop met beleidsmakers waarin de volgende punten aan bod komen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het faciliteren van innovatieve technologieën voor (tijdelijk) gebruik en tentoonstelling op LiberTerra Geestmerambacht • Het faciliteren van bezoekers vriendelijke architectuur • Samenwerking in het organiseren van evenementen • Vooruitkijken naar plannen voor na de vijfjaarstermijn
<p>Teken een symbolisch partnerschap waarin kernwaarden en doelen van Liberterra Geestmerambacht uiteen worden gezet.</p>
<p>Bezoek relevante evenementen die georganiseerd worden door beleidsmakers</p>
<p>Organiseer een symposium samen met beleidsmakers</p>
<p>Vraag of beleidsmakers het LiberTerra project op hun website willen plaatsen</p>

<p>2 Integratie in gemeenschap</p> <p>Van inspireren als voorbeeld naar inspireren door samen ontdekken</p>
<p>In kaart brengen belangen en visie duurzaamheid buurt & ondernemers</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voer in samenwerking met WUR een vervolgonderzoek uit teneinde de belangen en visies over duurzaamheid van buurtbewoners en lokale ondernemers beter in kaart te brengen. Dit onderzoek kan een participatieve opzet hebben waarin ook de bewoners van LiberTerra een actieve rol hebben. • Organiseer een workshop voor buurtbewoners.
<p>Integratie van LiberTerra in de gemeenschap faciliteren</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sluit aan bij lokale feesten en evenementen in Koedijk • Doe vrijwilligerswerk bij een lokale vereniging in Koedijk • Nodig buurtbewoners uit bij de opening • Koop van lokale ondernemers

<p>3 Minder is meer op lange termijn</p> <p>Uitblinken als inspiratiebron door strategische keuzes</p>
<p>Organiseer terugkerende workshops waarin de bewoners van LiberTerra actief aan de slag gaan met het concreet maken van hun (lange termijn) doelen, strategie en duurzaamheidsrichting.</p>
<p>Plaats een 'strategie bord' op een zichtbare plaats in de gezamenlijke ruimte</p>
<p>Organiseer evaluatiemomenten waarin de uitvoering van de strategie geëvalueerd wordt</p>

Annex 2: Topic sheet interviews

Interne stakeholders

- Introduceer jezelf
- Waarom wil je bij Liberterra/tiny house?
- Hoe ziet de ideale situatie eruit?
- Hoe ziet een dag eruit?
- Hoe zien jullie de gemeenschap voor je?
- Evenementen?
- Wat wil je niet zien in het project? Waar zijn jullie bang voor?
- Wat zijn jouw sterke punten? Wat hoop je toe te voegen aan het project?
- Mist er iets in de groep?
- Verdere toevoegingen?

Externe Stakeholders

- Introductie
 - Connectie met Liberterra
- Ideale tiny house gemeenschap
- De belangrijkste dingen waar het Liberterra project aan kan bijdragen (Kansen)
- Obstakels
- Risicos
- Evenementen
 - Doelgroep
- Verdere toevoegingen?

Annex 3: Flyer voor enquête

Recreatie en Educatie In Uw Buurt

Binnenkort wordt er een kleinschalige tiny houses woongemeenschap in het recreatiegebied Geestmerambacht op Kanaaldijk 1 gerealiseerd: LiberTerra. LiberTerra streeft er naar om op hun terrein evenementen en activiteiten te organiseren die te maken hebben met recreatie en educatie rond duurzaamheid in samenwerking met lokale ondernemingen en initiatieven. Wij (Max en Aneeqah) zijn twee studenten van Universiteit Wageningen die onderzoek uitvoeren met betrekking tot dit project.

Aangezien uw buurt zich in de directe omgeving bevindt zouden we graag weten wat u van dit initiatief vindt en of u eventueel ideeën heeft voor een (bepaald soort) evenement.

Hiervoor hebben we een online enquête gemaakt. De enquête duurt niet langer dan tien minuutjes en u kunt hem vinden door de onderstaande QRcode te scannen of de volgende link over te typen:

<https://forms.gle/yixqfKq8szRaoAVQ8>

Mocht u verder nog vragen hebben dan kunt u ons contacteren via aneeqah.tariq@wur.nl

Annex 4: Buurtenquête Evenementen LiberTerra

Binnenkort wordt er een kleinschalige tiny houses woongemeenschap in het recreatiegebied Geestmerambacht gerealiseerd: Liberterra. Liberterra streeft er naar om op hun terrein evenementen en activiteiten te organiseren die te maken hebben met recreatie en educatie in samenwerking met lokale ondernemingen en initiatieven. Wij (Max en Aneeqah) zijn twee studenten van Universiteit Wageningen die onderzoek uitvoeren met betrekking tot dit project.

Aangezien uw buurt zich in de directe omgeving bevindt zouden we graag weten wat u van dit initiatief vindt en of u eventueel ideeën heeft voor (een bepaald soort) evenement. Wij respecteren uw privacy, uw deelname is anoniem.

- Had u voor deze enquête al van Liberterra gehoord?
 - Ja
 - Hoe heeft u van Liberterra gehoord?
 - Nee
- Voor welke doelgroep(en) denkt u dat er het beste meer evenementen georganiseerd kunnen worden in uw buurt?
 - Kinderen
 - Jongvolwassenen
 - Volwassenen
 - Ouderen
- Zou u kunnen aangeven of u interesse zou hebben in het bezoeken van een of meerdere van de volgende evenementen?
 - Sportactiviteiten (toernooien, bootcamps etc.) voor kinderen
 - Kleinschalige duurzaamheidsfestivals met akoestische muziek en foodtrucks
 - Educatieve natuuractiviteiten voor kinderen
 - Workshops & lezingen over duurzaam wonen
 - Workshops & trainingen over circulaire economie en WEconomy
 - Open dagen om de Tiny Houses te bekijken
 - Anders
 - Geen
- Heeft u een lokale onderneming en zou u interesse hebben om samen te werken met Liberterra voor een dergelijk evenement?
 - Ja
 - Wat voor onderneming heeft u
 - Nee
- Wat is uw leeftijd?
- Heeft u verder nog opmerkingen, ideeën of tips?
- Vind u het goed als wij (Aneeqah en Max) u eventueel contacteren om een online interview af te nemen?
 - Ja
 - Wat is uw mailadres?
 - Nee

Bedankt voor het invullen van deze enquête!